

Transformacións Espaciais No Val Miñor. O impacto do Porto do Molle.

XOSÉ MANUEL SOUTO GONZÁLEZ (IEM)

INTRODUCCIÓN

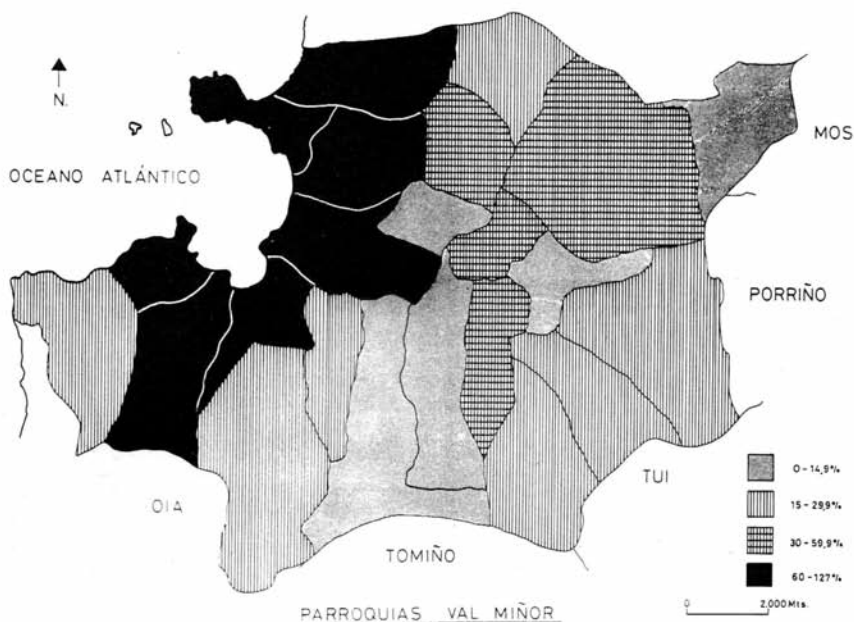
O Val Miñor ocupa unha superficie próxima aos 150 quilómetros cadrados, administrativamente coincide cos municipios de Baiona, Gondomar e Nigrán, e funcionalmente está ensarillada na dinámica da Rexión Urbana de Vigo. As actividades tradicionais da poboación coincidían co policultivo típico do sur galego: millo, patacas, viñedo e pasto para o gando. Desde 1960 rexistrou unha forte transformación das súas actividades e paisaxe, o que determina un espazo periurbano na área rexida pola cidade de Vigo.

O que queremos sinalar como hipótese explicativa, que sirva de fio condutor ao lector é o seguinte: as transformacións rurais e as modificacións urbanas do Val Miñor están determinadas pola acción dos axentes sociais urbanísticos da área urbana de Vigo. Este proceso deu lugar a que nas terras e nas actividades do Val Miñor se produza un deterioro ambiental e unha sensación de “agresión urbana”, que ten a súa orixe en Vigo. Mudar esta situación de dependencia implica unha toma de conciencia por parte dos veciños do Val. Supón mudar a queixa pola protesta e polas alternativas cívicas e políticas, que son as que poden transformar as morfoloxías urbanas

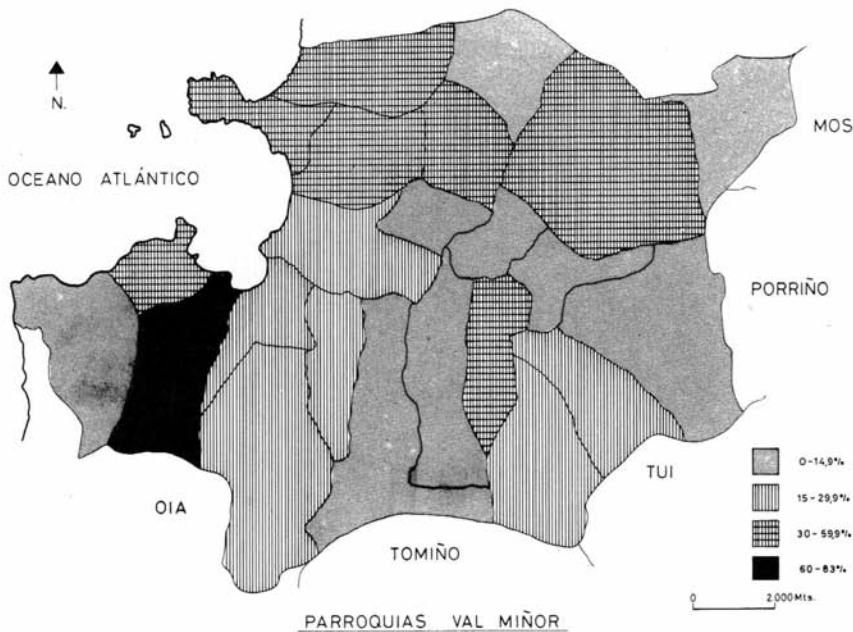
En consecuencia se queremos explicar o impacto que pode provocar o parque empresarial de Porto do Molle necesitamos entender cómo funciona unha área periurbana e máis concretamente cómo se transforma a paisaxe e as actividades da poboación na rexión urbana viguesa. Para poder precisar as mutacións territoriais acudiremos a unha exposición de datos estatísticos do municipio de Nigrán e das súas parroquias. Nuns casos faremos as oportunas comparacións co total de parroquias do Val Miñor, o seu espazo comarcal, mentres que noutros faremos un estudo máis profundo sobre algúns lugares concretos de ámbito inframunicipal para entender mellor as transformacións territoriais que se levaron a cabo.

Figuras 1 e 2

Evolución porcentual número vivendas. 1970-1981.

Evolución porcentual número familias. 1970-1981.

Fonte: Elaboración propia sobre datos dos Censos de Poboación e Vivendas

Cadro 1: EVOLUCIÓN DEMOGRÁFICA PARROQUIAL NO MUNICIPIO DE NIGRÁN

Parroquia	Poboación 1986	Poboación 2009	Índice 100 en 1986
Camos	1354	1440	106,4
Chandebrito	463	517	111,7
Nigrán	2422	3726	153,8
Panxón	3274	3997	122,1
Parada	958	1172	122,3
Priegue	1704	2262	132,7
Ramallosa	3810	4907	128,8

Fonte: Padróns municipais, I.G.E.

Cadro 2: EVOLUCIÓN DO NÚMERO DE FAMILIAS-FOGARES VIVENDAS NALGÚNS LUGARES DAS PARROQUIAS DE NIGRÁN

Lugar (parroquia)	Fogares 2001	Vivendas 2001	% fogares 2001/1981	% vivendas 2001/1981
A Cruz (Camos)	33	32	14,3	13,8
Marín (Camos)	48	53	65,5	51,4
Tomadas (Chandebrito)	72	80	42,6	63,2
Canido (Nigrán)	153	458	337,1	573,5
Vilameán (Nigrán)	308	617	69,3	115
Gaifar (Panxón)	120	501	15,4	53,2
Patos (Panxón)	149	449	20,6	79,6
P. América (San Pedro)	71	562	36,5	26,8
A Ramllosa (S.Pedro)	203	388	136,1	162,2
O Viso (San Pedro)	126	177	2,4	34,1

Fonte: Elaboración propia sobre censos de poboación e vivenda de 1981 e 2001 e Nomenclátors de Poboación.

Este artigo vaise organizar en tres partes complementarias. A primeira pretende explicar o marco conceptual que nos permite entender as transformacións territoriais do Val Miñor, o municipio de Nigrán e os diferentes lugares parroquiais que imos analizar. En segundo lugar describiremos o proxecto do parque empresarial, tendo en conta o marketing territorial de Zona Franca e as denuncias da asociación ecoloxista Salvemos Monteferro, para avaliar as súas razóns en relación co marco explicativo. Por último faremos referencia ás implicacións que ten a transformación territorial sobre a vida cotiá dos veciños da comarca do Miñor.

TRANSFORMACIÓNS ESPACIAIS NO VAL MIÑOR. O impacto do Porto do Molle.

Cadro 3: TRANSFORMACIÓNS DA POBOACIÓN ACTIVA NO VAL MIÑOR

Parroquia	Poboación sector I en 1965	Poboación Sector I en 1975	Poboación construción 1975
Belesar	74,1%	52,1	24,8
Couso	87,1	55,6	16,9
Camos	48,1	23,2	28,8
Chandebrito	44,2	34,6	18,7
Parada	39,4	22,9	41,3

Fonte: Elaboración propia sobre Padróns municipais de 1965 e 1975

Cadro 4. NÚMERO DE VIVENDAS PRINCIPAIS E SECUNDARIAS NALGUNHAS PARROQUIAS DO VAL MIÑOR

Parroquia	Vivendas Principais	Vivendas Secundarias
Nigrán	648	428
Panxón	851	1405
San Pedro	981	1389
Santa Cristina	436	443
Gondomar	510	227
Vincios	432	172
Baiona (vila e arrabaldes)	1092	1400

Fonte: Censo de vivendas de 2001. IGE e INE

DEFINICIÓN DE ZONA PERIURBANA

Tradicionalmente explicouse a paisaxe de Galiza, e a os modos de vida que a sostían, como unha oposición entre campo e cidade, incluso entre vila e aldea. Non imos recordar unha vez máis os nosos argumentos sobre a necesidade de entender estas oposicións como definitorias dos investigadores que desde os medios universitarios atopaban no rural a esencia dos valores galegos, atacados polo medio urbano.

Como teñen mostrado outros investigadores das ciencias sociais, a industrialización e o mercado acabaron coas oposicións rural/urbano; supéranse as diferenzas territoriais tradicionais e aparecen novas segregacións espaciais que son consecuencia das relacións sociais, rexidas polo sistema de cidades e polos seus axentes sociais.

A superficie periurbana podemos definila como aquel medio ou como unha paisaxe onde a expansión urbana sobre o campo é evidente. Aparece na nova configuración dos asentamentos, que fronte á anterior agrupación nuclear (aldeas ou barrios) vai espaxarse pola paisaxe que garda parcialmente trazas da morfo-

Figura 3

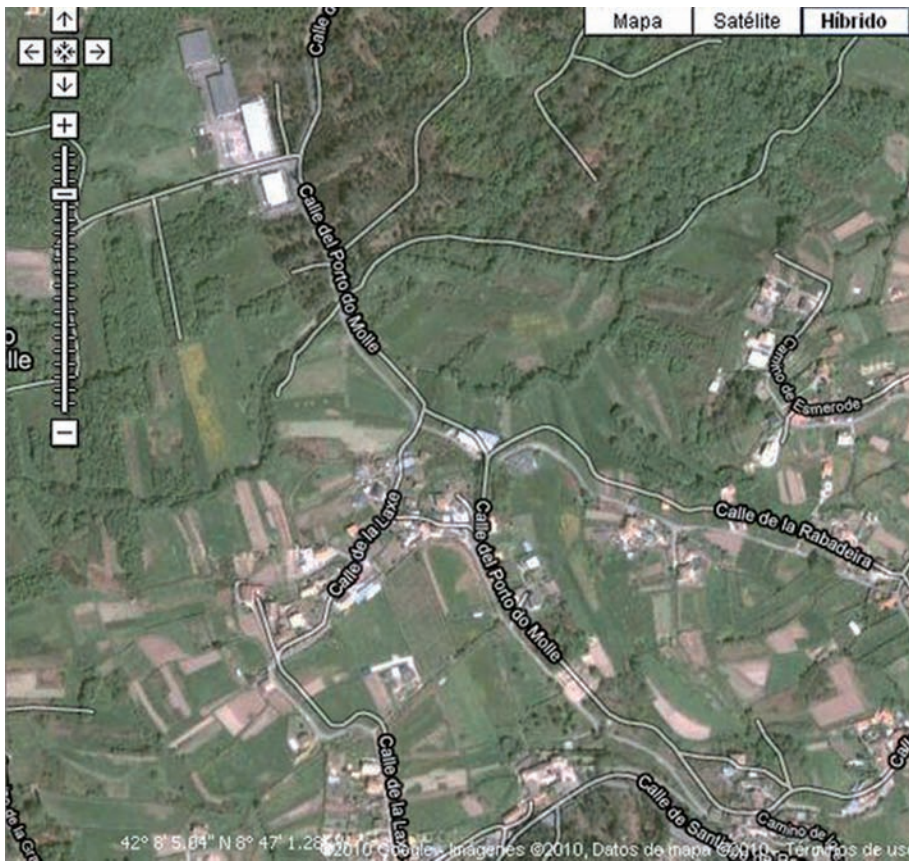

Fonte: páxina web do concello de Nigrán

loxía agropecuaria. En efecto, as parcelas agrarias están a miúdo abandonadas, en baldío social, agardando a súa transformación en solares para construción de vivendas. Os mercadoños tradicionais de produtos agropecuarios (como Sabarís) dá lugar a un mercado de produtos industriais e aparecen os centros comerciais. Os camiños e pistas dan paso a autovías e estradas de alta capacidade para facilitar a mobilidade da poboación que se espalla por unha superficie de uso case exclusivo residencial. Isto non é consustancial á área de Vigo, senón que aparece nas grandes cidades da Península Ibérica e tamén en Bélxica ou Francia por sinalar dous exemplos concretos.

Por que este tipo de crecemento? Pois sen lugar a dúbidas este aumento demográfico espectacular, sobre todo en Nigrán, Prieque e A Ramallosa (ver cadro 1) débemolo pór en relación con este proceso de periurbanización, que dá lugar a unha inmigración procedente sobre todo da mesma provincia e máis claramente desde Vigo, de tal xeito que neste municipio o destino principal dos seus emigrantes era o concello de Nigrán. Un proceso que se está a repetir no caso doutras parroquias do Val Miñor, como é o caso de Gondomar ou Santa Cristina de Ramallosa.

Figura 4

Vista aérea da zona do porto do Molle. Fonte: páxina web de Salvemos Monteferro.

Nigrán é un municipio que rexistra o maior crecemento da área urbana de Vigo, xunto con Pontearreas. Ademais é un municipio que rexistra un número de persoas menores de 16 anos superior ao de maiores de 65 anos, algo excepcional en Galiza. Con todo non ten unha poboación moza, pois a media de idade para o ano 2005 situábase nos 40 anos.

Que modelo de crecemento de expansión residencial aparece nas terras do Val Miñor e Nigrán?. Chegan persoas doutras comunidades e do estranxeiro máis das que emigran a eses lugares nos últimos anos; pero debemos diferenciar dous tipos de movemento: os desprazamentos de cambio de residencia definitivos e os que se producen ocasionalmente para ocupar vivendas secundarias (fins de semana e sobre todo no verán). Xunto a este incremento demográfico rexistramos un enorme inzamento do parque inmobiliario, superior ao rexistrado no número de familias, en especial nalgúns lugares das parroquias do litoral e máis accesibles á cidade de Vigo. O cadro 2 é revelador de como se vai rachar a tradicional similitude entre o número de familias (ou fogares) e os de vivendas, que aínda é perceptible en lugares de

Figura 5

Simulación da construción final do parque empresarial. Fonte: páxina web de Salvemos Monteferro.

Figura 6

Rede viaria tradicional próxima a Porto do Molle. Fonte: Google maps.

Camos, Chandebrito ou Parada. A explicación é moi simple: a construción de vivendas realizase non só coa expectativa de ser ocupadas por familias que as necesitan, senón para especular coa expansión residencial periurbana, en especial a través da segunda residencia.

Este tipo de crecemento é concustancial a calquera espazo próximo ás grandes cidades nos períodos de crecemento económico e do parque inmobiliario. As posi-

bilidades de edificar constitúen unha fonte de ingresos importante para os concellos, a mobilidade da poboación está asegurada polo transporte privado e as comunicacións polo teléfono e Internet. Por tanto Nigrán, tal como sucede no conxunto do Val Miñor aumenta o número de habitantes pola proximidade a Vigo e, sobre todo, o inzamento do número de vivendas é moi superior ás demandas reais da poboación, como puxemos de manifesto hai anos (*ver figuras 1 e 2*).

Este modelo de crecemento ponse de manifesto a partir dos anos sesenta do século pasado e vai vencellado a unha transformación da poboación activa, que se traslada desde as actividades agropecuarias e pesqueiras cara á construción. Unha transformación que implica un traballo pouco cualificado, como tamén comentamos (Souto González, Marta e Xosé M. 1991; 111-118).

Así o cadro 3 mostra as transformacións que tiveron lugar na composición da poboación activa entre 1965 e 1975 nalgunhas parroquias do Val Miñor

No que atinxe á paisaxe, o predominio dun modelo asentado na expansión inmobiliaria dá lugar a un aumento do número de vivendas secundarias (34,6% no ano 2001) e unha porcentaxe de vivendas baleiras que superaba o 10% en Nigrán, Panxón e A Ramallosa. Un modelo claramente insostible, pois supón un aumento de custos en infraestruturas e bens non renovables. Tal proceso dá lugar a que o número de vivendas secundarias sexa superior ás principais nalgunhas parroquias (Baiona, Panxón ou San Pedro) e que alcancen unhas porcentaxes relevantes noutras (Nigrán, Gondomar, Santa Cristina ou Vincios). O cadro 4 mostra con claridade o efecto deste proceso de expansión inmobiliaria que se produce baixo a dependencia do modelo económico especulativo, que ten a súa orixe no sistema territorial urbano español da segunda metade do século XX.

A estrutura empresarial reproduce a típica situación de empresas de autónomos e poucos asalariados. Así sobre 1400 empresas rexistradas polo IGE en 2008, 56,8% eran autónomos sen asalariados, mentres que da outra metade de empresas con asalariados o número de empresas con menos de 2 asalariados representaba o 24,8%. É dicir nove de cada dez empresas eran do propio traballador ou contaban con menos de cinco empregados. Por actividade había moitas máis empresas do sector de construción que industria; en concreto o número de empresas de construción multiplicaba por tres o número de empresas industriais.

O sistema produtivo tradicional, rural e agropecuario, practicamente desapareceu. O número de persoas que se declaran traballadores agrarios supera teoricamente o milleiro: (1097, segundo o Censo Agrario de 1999) cando no censo de poboación de 2001 só estaban ocupadas 119 persoas no sector agrario. Isto fala de inscrición para poder cobrar despois a pensión da Seguridade Social. Tal como xa explicamos hai anos, a agricultura deixou de ser unha actividade principal para ser unha actividade secundaria.

En consecuencia, os datos empíricos permiten mostrar que Nigrán, así como as súas parroquias e o conxunto do Val Miñor, desempeñan un papel secundario na funcionalidade da Rexión Urbana de Vigo. Vivendas secundarias, agricultura a tempo parcial, traballo pouco cualificado e dependencia do dinamismo económico urbano para mellorar a oferta ocio e solares.

Que pode pasar coa instalación do Porto do Molle? En principio podemos aventurar dúas hipóteses. A primeira indica que o Val Miñor seguirá cunha situación de dependencia e que os estragos que se causen no seu ambiente poden agravar aínda

máis a súa crise funcional, pola súa dependencia do uso residencial e turístico do medio. A segunda indica que se o Val Miñor favorece nos seus habitantes un modelo de gobernanza, coñecementos profesionais e actitude cívica pode mudar a súa situación. Ímolo ver no terreo das especulacións.

O PARQUE EMPRESARIAL DO PORTO DO MOLLE

O parque empresarial do Porto do Molle sitúase entre as parroquias de Nigrán, Parada e Camos, sobre o val do río Muíños e ocupa máis de un millón de metros cadrados. Forma parte da expansión empresarial da Zona Franca, consorcio estatal constituído hai máis de cincuenta anos en Vigo e que se expandiu cara á súa rexión urbana. *Ver figura 3*

O Porto do Molle á altura de 2010 é unha extensión de pouco máis de un millón de metros cadrados (1.028.780 m²) que empeza a construírse. Forma parte do total de máis de catro millóns xestionados pola Zona Franca de Vigo, ao que haberá que engadir outra cantidade semellante cando se poña en funcionamento o Parque Loxístico Industrial de Salvaterra-As Neves, tradicionalmente coñecido como Porto Seco.

En consecuencia o Porto do Molle correspóndese cunha actuación propia da Rexión Urbana de Vigo. Tradicionalmente as parroquias do Val Miñor funcionaron dependendo das dinámicas da economía viguesa. Así o traspase da poboación activa do agro cara á construción, ou o aumento masivo de vivendas secundarias débemolo colocar en relación coas diferentes evolucións de Vigo, igual que os movementos pendulares laborais ou a especialización turística de Baiona, abandonando a actividade mariñeira que a caracterizaba.

O parque ocupa unha superficie que no seu tempo xa foi programada como un parque industrial, pero de escaso éxito entre as iniciativas locais, pois só se van instalar dúas empresas; unha o matadoiro e outra unha carpintería metálica. Entón ocupaba unha terceira parte da superficie actual e xa se realizaran algunhas expropiacións. Este proceso tivo lugar nos anos oitenta do século XX e provocou o estancamento demográfico de lugares próximos, como As Cartas en Parada. Con isto o que queremos sinalar é que xa existía unha expectativa de uso industrial ou comercial desde 1980.

As conversas mantidas co que foi nos anos iniciais deste século XXI o presidente da asociación de afectados pola expropiación da Zona Franca, indica que a ampliación se realiza entre 2003 e 2009. Un proceso extenso no tempo como consecuencia do elevado número de propietarios afectados. Neste período prodúcese compras de terreo e logo expropiacións polo carácter que se lle concede ao parque empresarial: infraestrutura necesaria para o desenvolvemento económico da comarca. Isto afectou ás relacións entre os veciños e á desconfianza nas forzas políticas.

As valoracións das terras oscilarán entre 200 euros/m² e 15€/m², se ben o xustiprezo único final foi de 38,97€/m². Unhas discrepancias que deron lugar a diversas reivindicacións e á constitución dunha asociación de afectados, que empezou nunha cantidade próxima aos 200 socios, pero que foi minguando ata practicamente a metade dos membros.

Segundo os datos facilitados pola Comisión de Afectados e polo Consorcio da Zona Franca¹, o proceso de compra de parcela empeza no ano 1991, onde se van comprar máis de 1000 parcelas (1.017) a un prezo medio de 9,20 euros/m². Máis tarde, no ano 2006 iníciase o proceso de expropiación sobre un total de 285 parcelas e 108 propietarios. O Xurado de Expropiacións de Galiza fixou o prezo final no ano 2008, nos case 40 euros por metro cadrado, como sinalamos. Como podemos apreciar resulta sorprendente que o xustiprezo sexa superior ás compras e vendas, se ben as datas son diferentes. En calquera caso podemos apreciar que os prezos se multiplican de media por catro, o que subliña a tendencia especulativa que existiu en toda España e que repercutiu na denominada burbulla inmobiliaria.

O proceso de expropiación non está pechado, pois aínda hai demandas presentadas. A estrutura da propiedade mostra a presenza de propietarios de diversa importancia. Así o tamaño medio dos propietarios sitúase en 1.882 metros cadrados, ou sexa moi próxima á parcela mínima edificable en solo agropecuario, pero non está igualmente repartido, pois sabemos que existían propiedades superiores aos 2.000 metros cadrados. Non obstante a parcela media é de 822, o que significa que o desenvolvemento urbano é complexo, pois debe procederse a unificar as parcelas dos propietarios (2,3 parcelas por propietario de media). Unha parcela media superior á que se rexistran noutros lugares das Rías Baixas e que pon de relevo a dificultade de acometer un proceso de desenvolvemento urbanístico a grande escala, como o que comentamos.

Non existían montes comunais, pois os terreos eran propiedade particular, pese a que Nigrán posúe unha importante cantidade de montes de comuneiros. O uso dos terreos era agropecuario e forestal (piñeiros e eucaliptais). Isto significa que a produción dos terreos estaba destinada sobre todo ao autoconsumo agrario e á venda dos produtos forestais.

O estudo do impacto debe superar a lóxica dos catro mil postos de traballo que se anuncian en avaliar cal pode ser o comportamento do Val Miñor e das parroquias máis próximas ante a edificación das industrias e servizos na parroquia de Nigrán. É necesario coñecer como pode influír na estrutura do emprego do Val Miñor a instalación dun parque empresarial que se “vende” como de nova xeración.

En efecto, o marketing territorial da Zona Franca invita a emprazarse no Porto do Molle a través de anuncios que subliñan as características novedosas deste parque empresarial, con naves bioclimáticas, fibra óptica, servizos de seguridade, gasolinera, infraestrutura de redes de augas pluviais e sumidoiros. Búscase atraer nos momentos de dificultade económica como o actual empresas que valoren as novas tecnoloxías e a sustentabilidade do territorio.

Precisamente este é un dos aspectos máis criticados pola organización Salvemos Monteferro e pola asociación de afectados pola expropiación. Referímonos aos problemas derivados da modificación do ciclo da auga. Por unha banda, o aumento no volume necesario para abastecer un concello en crecemento e todo un polígono como este. Isto implica unha análise das necesidades de auga potable e de abastecemento industrial para a toda a zona metropolitana, un ente administrativo que entendemos que é necesario e urxente, como xa argumentamos noutros momentos, en especial en aspectos como este. En calquera caso o problema é coñecido polo

gobierno local de Nigrán que nun estudo realizado sobre necesidades de auga indica para toda a zona do Miñor:

Cómpre polo tanto aumentar a capacidade actual da planta potabilizadora de Condóminguez, canto menos ata os 500 l/sq, o que permitiría abastecer 64.800 habitantes nas horas de máxima demanda de consumo (equivalente a 450 l/sq) e a demanda prevista no Parque de Actividades de Porto Molle.

Por outra banda, o risco ambiental de inundacións que poden afectar os terreos lindeiros co polígono, e os da parte baixa do río. Así o argumenta a organización Salvemos Monteferro:

“As afectacións urbanísticas derivadas do desvío do río Nespereira, afluente do Muíños, convertido en canle artificial para que o polígono non perdesse metros cadrados de superficie útil, así como a propia construción desta canle, con toda a protección para o polígono é moi escasa para o lado dos terreos propiedade dos veciños”.

Sobre este problema cómpre facer un estudo profundo, sobre todo despois do informe realizado por un grupo de enxeñeiros a petición da asociación de afectados:

A urbanización da actuación Terciario-industrial do “Porto do Molle”, comportará a desaparición case que completa da chaira de inundación do río Muíños, repercutindo na capacidade e comportamento hidráulico do treito fluvial situado augas abaixo. A impermeabilización de máis de un millón de metros cadrados vai multiplicar por 4 ou 5 veces os caudais de augas de escorrentía cara ao río.”

Estas razóns ben fundamentadas do equipo de traballo implican unha resposta por parte das administracións locais e autonómicas para evitar futuros problemas de destrución do medio terrestre e litoral, pola influencia que ten a auga de escorrentía e fluvial sobre o ecosistema do Val Miñor. As fotos aéreas do espazo antes da construción do parque e a simulación final do mesmo (figuras 4 e 5) mostran o seu enorme impacto sobre a morfoloxía do territorio municipal. O que debemos preguntarnos é cómo afectará a vida cotiá.

Así xa temos un precedente legal que mostra ben ás claras a necesidade de facer os traballos con rigor. Referímonos á Sentencia do Xulgado do Contencioso Administrativo número 2 de Vigo, que estima o recurso do matadoiro comarcal (MACOMUSA) e da asociación de veciños As Dunas contra a aprobación definitiva do parque empresarial. A argumentación xurídica subliña a necesidade dun proxecto de impacto ambiental que respalde a ordenación do parque empresarial.

A estrutura viaria de Nigrán e do Val Miñor en xeral está condicionada pola existencia de vías de escasa capacidade, como consecuencia de asfaltar moitas veces antigos camiños forestais e vías de comunicación intramunicipal, como é o caso nos lugares de Ceán ou Igrexa na parroquia de Nigrán, moi próximas ao Porto do Molle.

O exemplo da imaxe satélite recollida de “Google maps” nas proximidades do Porto do Molle (antes da explanación) é moi evidente do que dicimos. Pero desde o inicio do século XXI no Val Miñor atopamos unha vía de alta capacidade (AG-57, a Autoestrada de Puxeiros a Baiona) que racha coa paisaxe do Val e que foi realizada pola presión do sector turístico e residencial.

Non hai dúbida de que o emprazamento do parque empresarial suporá un aumento da mobilidade da poboación. Pero máis que ofrecer un discurso sobre novas infraestruturas, como se fai na análise de Salvemos Monteferro, entendemos que é preciso avaliar un plan de mobilidade integral, como logo comentaremos. En todo caso o parque empresarial xa ten a conexión directa coa autoestrada.

AS REPERCUSIÓNS NO FUTURO COTIÁN

Como non dispoñemos de datos que nos permitan profundizar nalgúns aspectos fundamentais, como é o caso do estudo da propiedade do solo e as actividades anteriores ao parque, imos centrarnos nun conxunto de reflexións finais a xeito de ideas para debater. Partimos da constatación de que o futuro do parque é irreversible e que, por tanto, o que cómpre é que a súa realización comporte melloras para a vida cotiá dos veciños e palíe a situación de dependencia do Val Miñor respecto á área urbana de Vigo.

1.-O futuro do Val Miñor que debemos debater. A gobernanza territorial

Desde o grupo de afectados e desde *Salvemos Monteferro*, e moitas outras persoas e colectivos, subliñan que “pensamos que nunca se debeu consentir situar un polígono de 1 millón de metros cadrados no Porto do Molle. Unha parte desa zona era ideal para o desenvolvemento urbano da vila, podéndose conservar a outra como humidal e zona de especial interese natural. Facer o que se fixo constitúe unha tremenda irresponsabilidade e unha acción directamente dirixida contra os intereses da xente de Nigrán”.

Na miña perspectiva non comparto esta opinión, pois segue a pensar nun desenvolvemento urbano residencial para Nigrán. Entendemos que iso supón relegar o Val Miñor a unha posición marxinal e estragar máis o solo. Si que comparto a necesidade de defender o humidal e a zona de especial interese natural.

En calquera caso o que cómpre definir é o papel que vai xogar o concello de Nigrán no desenvolvemento urbanístico do parque, pois será imprescindible a obtención previa de Licenza municipal. O parque aparece tipificado como solo apto para urbanizar de uso industrial e terciario, distinguindo diferentes usos, como son vivenda, industrial, almacéns, oficinas, comercios, centros de ensino, sanidade e outros equipamentos, espazos libres, infraestruturas de servizos. Todo isto está moi regulamentado, pero permitirá se así o decide o concello un debate público sobre as necesidades de equipamentos e servizos para non só as necesidades do parque empresarial, senón para o conxunto do municipio.

2.- O futuro sustentable do Porto do Molle

Para conservar a paisaxe hai que saber argumentar sobre *o deseño que se proxecta* para Porto do Molle segundo Zona Franca. O marketing territorial deste Consorcio informa das características do parque futuro nestes termos:

“Construímos naves bioclimáticas basadas en una nueva arquitectura que conjuga la generación de espacios útiles, con la utilización de elementos naturales como las cubiertas vegetales. La utilización de energías renovables será una constante que se empleará en estas construcciones.

La senda fluvial es un espacio integrado en el parque y su recorrido peatonal permite seguir el curso fluvial hasta su desembocadura en la playa de Nigrán. Una escapatoria natural al estrés del trabajo diario.

Las naves bioclimáticas utilizan elementos naturales como las cubiertas vegetales para controlar los cambios de temperatura”

Non hai dúbida de que do dito ao feito hai un longo treito. Pero haberá que saber organizarse e para isto é necesaria a gobernanza municipal. Volver convocar os veciños, tal como se recoñece nos propios documentos dos afectados:

*Este colectivo, a Asociación de Afectados e as Asociacións de Veciños de **todas** as parroquias de Nigrán, mantivemos, ao longo dos últimos meses, varias reunións co Alcalde e algúns concelleiros. Nalgunha delas participaron tamén os técnicos contratados por estas asociacións (avogados e enxeñeiros) para expoñer o máis claramente posible as nosas inxedanzas, sustentadas na lexislación vixente e nos informes de profesionais non vinculados a ningún tipo de intereses.*

Pero para isto parece preciso recompoñer a confianza entre as institucións políticas da democracia representativa e as organizacións sociais da representación directa dos intereses individuais:

Curiosamente a estas xuntanzas cos representantes veciñais non asistiu nunca o concelleiro de urbanismo, o máis indicado, e tampouco ningún representante do BNG, grupo político que comparte co PSOE as responsabilidades do goberno.

Tal como salientamos en liñas anteriores, a nota de Zona Franca ante a sentenza xudicial sobre a necesidade de impacto ambiental, implica que esta entidade é coñecedora da importancia de ditos estudos e que polo mesmo pode ser un asunto que se poida negociar e dialogar.

En concreto entendemos que é preciso levantar un listado de riscos ambientais, semellante ao realizado polos afectados. Risco de deterioro de infraestruturas (estradas e camiños). Risco de inundación da zona da depuradora de augas residuais. Risco de eliminación dun areal á desembocadura do río Muíños como é o de Praia América, de alto valor turístico (a 1,5 km de distancia). Risco de inundación de zonas poboadas augas abaixo.

Todos estes riscos se poden evitar, e sobre todo en función do Plan de Sectorización, avalialos para tomar as medidas necesarias e actuar nas zonas afectadas. O estudo dos riscos ambientais debe facilitar a integración paisaxística do Porto do Molle coa superficie das parroquias veciñas, coidando de conservar retallos do espazo agropecuario anterior.

Sabemos que a agricultura non é unha actividade produtiva, non só no Val Miñor senón na maioría das terras da unión Europea. É unha agricultura cun potencial ecolóxico, que afecta a sustentabilidade da paisaxe rural e así debe ser considerada. Por iso as zonas próximas ao río Muiños deben conservarse como “reserva agropecuaria non urbanizable”, solicitando as axudas económicas á unión Europea que sexa necesario.

Será necesario prever as mutacións e transformacións ambientais que se poden derivar das obras realizadas, tal como se comenta nos estudos dos veciños afectados:

O valor ecolóxico dos ríos é, en xeral, maior que noutras zonas do territorio en función da súa superior diversidade biolóxica, singular flora e fauna (caracterizada por unha alta porcentaxe de endemismos), así como por mor do seu intrínseco papel como conexión entre os ecosistemas terrestre e acuático.

3.-Plan de Mobilidade

Entendemos que este é un aspecto esencial sobre o que non se reparou por parte da Zona Franca nin tampouco por parte da Comisión de Afectados. Tan só se fai referencia aos pouco máis de 150.000 m² de rede viaria e aparcamentos, pero non da mobilidade (peonil, ciclista, rodoviaria colectiva ou individual).

O futuro do parque empresarial e na súa repercusión na vida dos veciños dependerá do *deseño e uso dos espazos libres e zonas verdes*, ata un total de case 300.000 metros cadrados. Os espazos verdes implican unha mobilidade demográfica como actividade de ocio e lecer e polo mesmo haberá que prever como se chega ata aló e cómo se utiliza un espazo que está próximo a unha superficie empresarial e con tráfico intenso. Non é fácil.

Imos considerar, en primeiro lugar, a publicidade do Consorcio:

“Su empresa está preocupada por el bienestar de sus trabajadores. Porto do Molle le ofrece una urbanización con más de 2000 plazas de aparcamiento público, con una oferta amplia de servicios.” Isto significa que se construírán servizos de restauración, ensino, garderías, espazos comerciais, zonas deportivas e zonas verdes. É dicir, que suporá un desprazamento dos veciños de Nigrán a este emprazamento, polo que cómpre xestionar servizo público de transporte e aparcamento para os veciños.

4.-Innovación, emprego e ensino

Porto do Molle artículase como Parque Tecnolóxico posto a disposición dunha serie de infraestruturas que potencie a innovación nas empresas. A mesma propaganda institucional subliña que *“Una red de fibra óptica propia y la competencia de*

operadores dentro del propio parque que ya han tendido sus propias redes, facilita un entorno favorable a la innovación. Una apuesta decidida si consideramos los más de 100.000 m² que se orientan al área tecnológica”.

Isto significa que no deseño do Porto do Molle pensouse nun parque tecnoloxicamente innovador, con servizos de calidade. Isto supón unha obra que determinará un labor de mantemento con traballos cualificados e outros con maior utilización de man de obra intensiva en horas e non tanto en cualificación. Así para manter os servizos informáticos de videovixilancia necesítase persoal especializado, pero para facer o labor de vixilancia exterior non. O que queremos argumentar é que un parque deste tipo condiciona a estrutura de emprego e estudo.

Pero todo isto non terá implicación no emprego do Val Miñor se non existe unha formación dos traballadores actuais e futuros para dar respostas aos retos da nova situación. Neste senso entendo que sería preciso organizar no Val Miñor un centro integrado e integral de formación permanente. Qué significa isto?

Un *centro integrado* é aquel que relaciona a actual oferta de ciclos formativos de formación profesional (existente en IES Escolas Proval, IES Terras de Turonio e IES Primeiro de Marzo) coa oferta de formación continua e ocupacional (a formación no emprego) que se fai desde sindicatos, concellos e academias.

O que atopamos na actualidade é unha oferta da formación profesional moi difusa: familias profesionais de administración (Xestión Administrativa, Administración e Finanzas), de electrónica, de Actividades Físico Deportivas e de Animación Sociocultural. Unha oferta que ademais non asegura os dous ciclos formativos (ciclo formativo de grao medio e superior). Isto non é unha oferta que poida dar resposta ás necesidades laborais dun parque empresarial como Porto do Molle.

Centro integral é aquel que relaciona as actividades formativas cun ciclo integral do campo profesional. Por exemplo se queremos desenvolver o turismo sería preciso abarcar desde restauración ata axencias de viaxe, pasando polo transporte e por marketing territorial. Isto significa que é preciso estudar as características das empresas que se asentán en Porto do Molle e ver como afectarán a nova situación laboral. Un reto para o que se debe preparar o Val Miñor desde as instancias de goberno local.

Seguramente hai máis elementos do parque empresarial que merecen a análise precisa e rigorosa. Pero entendo que será necesario agardar o establecemento das primeiras empresas para comezar a saber como se vai materializando o proxecto e comprobar se existe vontade de implementar un plan de gobernanza municipal. Deste xeito poderemos comprobar se as regulamentacións e expectativas teñen posibilidades de ser cumpridas para beneficio da comunidade.

NOTAS

1 Caso de considerar a unidade topográfica comareal deberíamos incluír a parroquia de Zamáns (Vigo), pois aí ten o nacemento o río Miñor.

2 Tomamos como referencia: Dossier à destination des professeurs de l'enseignement secondaire. La périurbanisation en Belgique: comprendre le processus de l'étalement urbain Novembre

2002. Laurent. Université de Liège - Département de Géographie, Sart Tilman B11 (P12) n°2, Allée du 6 Août, B-4000, Liège. AA.VV. L'habitat peri-urbain, Métropolis, núms. 41-42, vol. V

3 Referímonos á publicación de SOUTO GONZÁLEZ, Marta e SOUTO GONZÁLEZ, Xosé M. O Val Miñor, entre as transformacións rurais e as innovacións urbanas, Vigo: Cámara de Comercio, 1991.

4 Sobre do traballador simbiótico ou o proceso de urbanización do campo galego, Revista Galega de Estudos Agrarios, número 5, 1981, 107-148

5 Agradecemos a atención mostrada por Danilo Iglesias na conversa mantida no seu local comercial de Nigrán o día 12 de agosto de 2010.

6 Queremos agradecer á Zona Franca de Vigo os datos facilitados sobre o número de parcelas e proceso de expropiación.

7 Segundo a información consultada nos medios de comunicación no verán de 2010 todo isto constituía: "un lugar idóneo para el desarrollo de la actividad económica y en una zona especialmente atractiva para los trabajadores de su organización. Porto do Molle constituye una respuesta del Consorcio de la Zona Franca de Vigo (CZFY) donde ha invertido más de 105 millones de Euros".

8 Por exemplo en SOUTO GONZÁLEZ, Xosé M. (coordinador). *Áreas metropolitanas galegas*, Santiago: Xunta de Galicia, 2009.

9 *Informe Técnico : Análise de deficiencias na documentación relativa ao proxecto de urbanización. Parque empresarial-terciario "Porto do Molle" (Nigrán). 1.5.- Sobre a incoherencia da documentación sometida a información pública e a declaración de efectos ambientais*

10 O sistema hidrográfico desemboca en ecosistemas acuáticos moi fráxiles e do máximo interese para o mantemento e a conservación dos recursos (Ría de Vigo, Espazo Natural Protexido da Ramallosa, Brañas das Xunqueiras e do Carregal), e, ademais, nas concorridas praias do municipio, polo que cómpre asegurar a axeitada preservación da súa diversidade biolóxica e da calidade das súas augas.

11 A noticia que está recollida de Vigo al minuto.com (periódico dixital) vai acompañada dunha explicación da Zona Franca sobre os servizos que ten realizado para asegurar a mellora ambiental do municipio (depuración de augas e construción de zonas verdes, así como as naves bioclimáticas). Unha mostra máis da importancia do elemento ambiental no deseño do parque.

12 O brutal incremento de vehículos que van circular polos viais do Val Miñor: 1.000 camiións diarios e 4.000 vehículos, segundo estimacións da propia Zona Franca, que se veñen sumar a unha densidade de tráfico en aumento constante e imparable

13 Aínda que a consulta se realizou no ano 2010 e así consta na mesma foto, o certo é que a imaxe representa a situación entre 2008 e 2009.

14 En concreto no artigo 42 do plan de sectorialización (sobre equipamentos terciarios) afirmase o seguinte: "Corresponde este uso a los locales e instalaciones dedicadas al público con fines de ocio, recreo o esparcimiento como: casinos, salas de fiesta, discotecas, cines, teatros, bingos y similares, así como los locales de hostelería, entendiéndose por estos los destinados a consumir en su interior alimentos o bebidas, como bares, restaurantes, cafeterías y similares.

2. Dentro del uso de equipamientos se establecen las siguientes Clases:

- a) DOCENTE.
- b) SANITARIO-ASISTENCIAL.
- c) SOCIO-CULTURAL.
- d) DEPORTIVO.
- e) SERVICIOS PÚBLICOS"